

**«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ «Ինքնուրույն աշխատանքը մաթեմատիկայի դասերին»

ԱՌԱՐԿԱ՝ մաթեմատիկա

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ Շահնազարյան Անահիտ

ՄԱՐԶ՝ Արագածոտն

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ՝ Ապարանի թիվ 2 հիմնական դպրոց

Բովանդակություն

Ներածություն	3
ԳԼՈՒԽ 1. ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՑՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԵՄԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ և ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	5
1.1 Ինքնուրույն աշխատանք հասկացության էությունը և սահմանումը	5
1.2 Ինքնուրույն աշխատանքի նպատակը, խնդիրները և կատարմանը ներկայացվող պահանջները	8
1.3 Աշակերտների կողմից ինքնուրույն աշխատանքի կատարման իմ փորձը մաթեմատիկայի դասերին	14
Եզրակացություն	17
Օգտագործված գրականության ցանկ.....	18

Ներածություն

Արագ զարգացող ժամանակակից աշխարհում աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման խնդիրը այսօր ամենաարդիականն է և պահանջում է նոր լուծումներ: Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքը համարվում է ուսումնական գործընթացի անբաժանելի մասը և մասնագետների պատրաստման համակարգում մանկավարժական գործընթացի որակի ապահովման և պարտադիր ու կարևոր պայման է: Աշակերտների ինքնուրույն գործունեությունը կարևոր է ինչպես դպրոցում, այնպես էլ կյանքի բոլոր բնագավառներում: Ողջ կյանքի ընթացքում աշակերտների գիտելիքների յուրացման գործընթացն իրականացնող ճանաչողական կարողություններն ու հմտությունները ինքնուրույն աշխատանքի ընթացքում են զարգանում: Ինքնուրույն գործունեության նպատակը բոլոր ժամանակներում որոշվում է հասարակական պահանջներով, գիտատեխնիկական առաջընթացի զարգացումով, մանկավարժության տեսության և պրակտիկայի զարգացման մակարդակով: Ինքնուրույն գործունեության նպատակի սահմանման հարցը որքան հին է, այնքան էլ արդիական է: Կրթական գործընթացի կազմակերպման ժամանակակից միտումները, պահանջում են ընդլայնել, բարելավել, պլանավորել աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքը, օպտիմալացնել դասավանդողների բեռնվածությունը: Գիտության արագընթաց զարգացման, տեղեկատվության անսահմանափակ հոսքի համատեքստում անհնար է ողջ կյանքի ընթացքում անձին անվերջ սովորեցնել, առավել կարևոր է նրա մեջ խթանել գիտելիքների պաշար կուտակելու հետաքրքրություն՝ նրանց զինելով ինքնուրույն աշխատանք կատարելու համար անհրաժեշտ կարողություններով ու հմտություններով: Ինքնուրույնությունն անհրաժեշտ է անձի ստեղծագործական մտածողությունը զարգացնելու և սովորելու գործընթացը հետաքրքիր դարձնելու համար:

Ուսումնական գործընթացում ուսանողների ինքնուրույնության տեսության և ստեղծագործական գործունեության զարգացման գործում նշանակալի ներդրում են ունեցել ականավոր ուսուցիչներ Բաբանսկի Յու.Կ., Դանիլով Մ.Ա., Էսիպով Բ.Պ., Լերներ Ի.Յա., Մախմուտով Մ.Ի., Օգորոդնիկով Ի.Տ. և այլ հոգեբաններ, որոնց կողմից կատարված ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ աշակերտների

ինքնուրույնության և ստեղծագործական գործունեության զարգացման արդյունավետ միջոցներից մեկը ինքնուրույն աշխատանքն է:

Դրոզինա Վ.Վ. ձևակերպել է աշակերտների ստեղծագործական ինքնուրույն գործունեության կազմակերպման տեսության և պրակտիկայի հիմնական դրույթները. «Ինքնուրույն աշխատանքի» հայեցակարգի էությունը, նպատակները, խնդիրները, դիդակտիկ սկզբունքները, գործառույթները, դրա կազմակերպման ձևերն ու մեթոդները:

Մաթեմատիկայի դասավանդման գործընթացում ուսուցչի խնդիրն է ոչ միայն տալ ծրագրով նախատեսված ամուր գիտելիքներ, այլև զարգացնել սովորողների ինքնուրույնությունը եւ ակտիվ մտածողությունը:

Հետազոտության նպատակն է զարգացնել մաթեմատիկայի դասերին ինքնուրույն աշխատանք կատարելու հմտությունը:

Հետազոտության նպատակի իրագործման համար սահմանվել են հետևյալ ***խնդիրները***՝

- Ուսումնասիրել ինքնուրույն աշխատանք հասկացության էությունը,
- Ներկայացնել ինքնուրույն աշխատանքի սահմանման տարբեր մոտեցումներ,
- Ուսումնասիրել ինքնուրույն աշխատանքի նպատակները և խնդիրները,
- Ներկայացնել ինքնուրույն աշխատանքի կատարման պահանջները,
- Ուսումնասիրել ուսուցչի դերը ինքնուրույն աշխատանքի կատարման ընթացքում,
- Լուսաբանել աշակերտների կողմից ինքնուրույն աշխատանքի կատարման իմ փորձը մաթեմատիկայի դասերին:

ԳԼՈՒԽ 1. ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԵՍԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ և ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1.1 Ինքնուրույն աշխատանք հասկացության էությունը և սահմանումը

Մարդը միայն ինքնակրթությամբ է մարդ դառնում:

Մ. Սարյան

Եթե մաթեմատիկական գիտելիքները գտնվել են սեփական ջանքերով (իհարկե ուսուցչի օժանդակությամբ), ապա մաթեմատիկայի ուսուցումը հասնում է կրթիչ նպատակին:

Տ. Ռաշմաճյան

Ինքնուրույնության հարցի ուսումնասիրությունը սկսվել է դեռ հին ժամանակներից: Արիստոտելը, Սոկրատեսը, Պլատոնը, Արիստոտելը իրենց աշխատություններում խորապես և համակողմանիորեն հիմնավորել են երեխայի կողմից գիտելիքների կամավոր, ակտիվ և ինքնուրույն ձեռքբերման կարևորությունը: Միննույն ժամանակ, նրանք ելնում էին նրանից, որ մարդկային մտածողության զարգացումը կարող է հաջողությամբ ընթանալ միայն ինքնուրույն գործունեության ընթացքում, իսկ անձի կատարելագործումը և նրա կարողությունների զարգացումը՝ ինքնաճանաչման միջոցով: Նման գործունեությունը երեխային տալիս է ուրախություն և բավարարվածություն և դրանով իսկ վերացնում է նրա պասիվությունը նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու հարցում: Ուսուցման մեջ ինքնուրույնության գաղափարը հետագայում զարգանում է Ֆրանսուա Ռաբլեի, Միշել Մոնտենի, Թոմաս Մորի հայտարարություններում, ովքեր մութ միջնադարում, սխոլաստիկայի, դոգմատիզմի դպրոցի պրակտիկայում բարգավաճման գազաթնակետին էին և պահանջում էին երեխային սովորեցնել ինքնուրույնություն՝ նրա մեջ խոհուն, քննադատաբար մտածող մարդ դաստիարակելու համար: Նույն մտքերը մշակվում են Յա.Ա. Կամենսկին, Ժ.Ժ. Ռուսսոն, Ի.Գ. Պետտալոցցի և ուրիշներ մանկավարժական աշխատանքների էջերում:

Մանկավարժական գրականության մեջ 18-րդ դարի վերջից դիտարկվում է աշակերտների ինքնուրույնությունը՝ որպես կրթության առաջատար սկզբունքներից մեկը: Ուշինսկու մանկավարժական համակարգում կենտրոնական է աշակերտների ինքնուրույնության և գործունեության զարգացման հարցը, ով հիմնավորել է աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման ուղիներն ու միջոցները՝ հաշվի առնելով ուսուցման տարիքային շրջանները:

1920-ական թվականներին աշակերտի ինքնուրույնության տեսության զարգացման մեջ որոշակի դեր խաղացին համապարփակ կրթությունը:

Առաջատար ուսուցիչներից մեկը Պիդկասիստի Պ.Ի.-ն իր «Դպրոցականների ինքնուրույն ճանաչողական գործունեությունը ուսուցման մեջ» աշխատության մեջ առաջ է քաշել հետևյալ սահմանումը. Ինքնուրույն աշխատանքը ոչ թե ուսուցման մեթոդ է այլ, իրավաչափ է այն դիտարկել ավելի շուտ որպես աշակերտներին ինքնուրույն ճանաչողական գործունեության մեջ ներգրավելու միջոց [4]:

Ժամանակակից կրթության գործընթացում ինքնուրույն աշխատանքը համարվում է կրթության կազմակերպման այնպիսի միջոց, որն ապահովում է ստեղծագործական մոտեցում և վերախնայաբերում ուսումնասիրվող նյութի հանդեպ, անհրաժեշտ տեղեկատվության ինքնուրույն որոնում, վերլուծական կարողությունների զարգացում, ուսուցմանը հատկացվող ժամանակի պլանավորում, ուսուցողական աշխատանքի ռացիոնալ կազմակերպում: Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքը նախապես պլանավորված գործընթաց է, որի հաջող իրականացումը կախված է ուսուցման յուրաքանչյուր փուլում այն կազմակերպելու և ժամանակին վերահսկելու դասավանդողի ունակությունից: Ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը չի տա ցանկալի արդյունք, եթե այն չվերահսկվի դասավանդողի կողմից: Այդ նպատակի իրականացման համար գոյություն ունեն ընթացիկ վերահսկողության ձևեր. հարցում գործնական և լաբորատոր պարապմունքից առաջ, զրույց աշակերտների հետ աշխատանքը հանձնելուց առաջ, համառոտ հարցում դասախոսելուց առաջ, խորհրդատվություն, ինքնուրույն աշխատանքների ստուգում սեմինար պարապմունքների ընթացքում և այլն: Այս առումով յուրաքանչյուր դասավանդող

պետք է անընդհատ վերապատրաստվի և կատարելագործվի՝ կիրառելով դասավանդման և ուսուցման նոր մեթոդներ:

«Ինքնուրույն աշխատանք» հասկացությունը բազմաբնույթ է, և բնական է, որ այն մեթոդական գրականության մեջ չի ստացել միասնական մեկնաբանություն: Ինքնուրույն աշխատանքի ուսուցմանը նվիրված աշխատություններում այս հասկացությունը համարվում է ն՝ որպես ուսուցման կազմակերպման ձև, ն՝ որպես մեթոդ, ն՝ որպես ուսուցման միջոց, ն՝ որպես ուսումնական գործունեության տեսակ: Ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքի առավել ամբողջական և բազմակողմանի հայեցակարգը ներկայացնում է Մ.Գ. Գարունովը. «Ինքնուրույն աշխատանքը ուսումնական, հետազոտական և ինքնակրթական բնույթի տարբեր խնդիրների կատարում է, այն հանդիսանում է մասնագիտական գիտելիքների համակարգի տիրապետման ուղի, ճանաչողական և մասնագիտական գործունեության միջոց, ստեղծագործական գործունեության և մասնագիտական վարպետության հմտությունների և կարողությունների ձևավորման միջոց» [2]:

Ինքնուրույն աշխատանքը ճանաչողական ուսումնական գործունեություն է, երբ աշակերտի մտածողության հաջորդականությունը, մտավոր և գործնական գործողություններն կախված են և որոշվում են հենց աշակերտի կողմից: Դպրոցում անհրաժեշտ է ինքնուրույն աշխատանքի առկայությունը, հատկապես մաթեմատիկայի դասերին, քանի որ դրանք մարզում են կամքը, աշակերտի մեջ սերմանում են ուշադրություն և կարգապահություն: Մաթեմատիկայի դասերին ուսուցիչը պետք է ապավինի աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքին, ինքնուրույն դատողություններին և եզրակացություններին:

Ինքնուրույն աշխատանքը մեթոդ է, որը շատ օգտակար է ուսուցչի համար՝ պարզելու աշակերտների կարողությունները: Աշխատելով ինքնուրույն, աշակերտը պետք է աստիճանաբար տիրապետի ինքնուրույն աշխատանքի այնպիսի ընդհանուր մեթոդներին, ինչպիսիք են աշխատանքի նպատակի ներկայացումը, դրա իրականացումը, ստուգումը և սխալների ուղղումը:

Այսպիսով, ինքնուրույն աշխատանքն այն աշխատանքն է, որն իրականացվում է առանց ուսուցչի անմիջական մասնակցության, բայց նրա ցուցումով, նախատեսված

Ժամկետներում, մինչդեռ աշակերտները գիտակցաբար ձգտում են հասնել իրենց առաջ դրված նպատակներին՝ օգտագործելով իրենց ջանքերը և արտահայտելով մտավոր կամ ֆիզիկական (կամ երկուսն էլ) գործողությունների արդյունք:

1.2 Ինքնուրույն աշխատանքի նպատակը, խնդիրները և կատարմանը ներկայացվող պահանջները

Ինքնուրույն աշխատանքի ուսուցմանը նվիրված աշխատություններում տեսնում ենք, որ աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքի խնդրով զբաղվող հետազոտողները տարբեր բովանդակություն են դնում այս հայեցակարգում, իսկ դա վկայում է, որ մինչև այժմ հետազոտողները չեն կարողացել ստեղծել ինքնուրույն աշխատանքի տեսակների ունիվերսալ դասակարգում, որը կընդգրկեր այդ հասկացության արտաքին և ներքին ասպեկտները: Այնուամենայնիվ, բոլորի մոտ ակնառու են ինքնուրույն աշխատանքի հետևյալ հատկանիշները [1]:

- ինքնուրույն գործունեությունը համարվում է ուսուցման առաջատար սկզբունք
- ստեղծագործական գործունեությունը հանդիսանում է ինքնուրույն գործունեության կազմակերպման անհրաժեշտ պայման
- աշակերտը համարվում է որպես ինքնուրույն գործունեության սուբյեկտ
- դրդապատճառները, նպատակները, պայմանները, գործողությունները, արդյունքը ինքնուրույն աշխատանքի բաղադրիչներն են:

Ինքնուրույն աշխատանքի հմտությունները չեն ծագում իրենք իրենց, դրանք անհրաժեշտ է ձևավորել և դրանում հսկայական դեր ունի ուսուցիչը: Աշակերտների ինքնուրույնությունը զարգանում է աստիճանաբար, դաստիարակվում է դասից դաս, դասարանից դասարան: Ինքնուրույն աշխատանքի համակարգված կազմակերպմամբ հնարավոր է հասնել այն բանին, որ երեխաները ճկուն և խորը յուրացնեն հասկացությունները, օրինաչափությունները, դաստիարակել նորը ճանաչելու ցանկություն և զարգացնել այն կարողությունները, որոնք պարտադիր են ինքնակրթության և ինքնակատատարելագործման համար:

Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքի նպատակներն են.

1. Ինքնակրթության պահանջմունքի դաստիարակումը
2. Իմացական և ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը
3. Մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների ձևավորումը

Աշակերտների ինքնուրույն

Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքի խնդիրներն են.

1. Նպաստել վերլուծողական կարողությունների և հմտությունների ձևավորմանը այն է՝
 - Սովորել ինքնուրույն ձևակերպել ինքնուսուցման նպատակը և պլանավորել դրան հասնելուն ուղղված անհրաժեշտ քայլերը
 - Տարբերակել ինքնուրույն ուսումնասիրության համար ընտրված ուսումնական նյութերը՝ ըստ նրանց կարևորության
 - Կարողանալ տարբերակել գլխավորը և երկրորդականը ինքնուրույն աշխատանքի տարբեր ձևերում
2. Նպաստել աշակերտների ադապտացիոն ունակությունների կարողությունների և հմտությունների ձևավորմանը, այն է՝
 - Ինքնակարգապահության և մասնագիտական մղումների որոշակի մակարդակի ձևավորում՝ որակյալ մասնագիտական պատրաստվածության ապահովման համար
 - Ինքնակատարելագործման և ինքնակայացման պահանջմունքի ձևավորում
 - Ձեռքբերած գիտելիքների և կարողությունների կիրառման ունակություն ուսումնական և գործնական գործունեության ոլորտներում:

Դպրոցի խնդիրն է, գրել է Կ.Դ. Ուշինսկին, որպեսզի «ուղղորդի աշակերտի գործունեությունը՝ անհրաժեշտության դեպքում օգնելով նրան և թողնելով գործել այնտեղ, որտեղ կարող է ինքնուրույն գործել. Ջարգացնել առանց ուսուցչի նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու ցանկությունն ու կարողությունը: Հետևաբար, մաթեմատիկայի ուսուցչի աշխատանքի հիմնական սկզբունքը դպրոցականների գործունեության կազմակերպումն է՝ ուղղված ոչ միայն առարկայական գիտելիքների և հմտությունների ձևավորմանը, այլև աշակերտների անկախության և ստեղծագործական գործունեության զարգացմանը: Ուսումնական գործընթացում

ուսանողների անկախության տեսության և ստեղծագործական գործունեության զարգացման գործում նշանակալի ներդրում են ունեցել նշանավոր ուսուցիչներ Բաբանսկի Յու. Կ., Դանիլով Մ. Ա., Էսիպով Բ. Պ., Լերներ Ի. Յա., Օգորոդնիկով Ի. Տ., Սկատկին Մ. Ն. և մյուսները:

Մաթեմատիկական գիտելիքները նպաստում են ինքնուրույն աշխատանքում.

- Գաղափար ունենալ զարգացմանը
- Համեմատելուն և եզրակացություններ անելուն
- Վերլուծելուն, ընդհանրացնելուն
- Ինտուիցիային և տրամաբանական մտածողությանը:

Գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների ձեռքբերումը ենթադրում է աշակերտների ավելի մեծ մտավոր ակտիվություն, նրանց կամքի և ուշադրության լարվածություն, աշակերտների կուտակած փորձի և նախկինում ձեռք բերած գիտելիքների ներգրավումը: Մաթեմատիկական ամենաշատ ժամանակատար ուսումնական գործընթացն է, որը պահանջում է աշակերտներից կատարել ամենօրյա, տքնաջան և նշանակալի աշխատանք և շատ բազմազան: Ակտիվ մտավոր գործունեությունը մաթեմատիկայի գիտելիքների և հմտությունների ձեռքբերման գործընթացում հնարավոր է միայն այն դեպքում, եթե աշակերտները ինքնուրույն լինեն իրենց աշխատանքում:

Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ աշակերտների անկախության և ստեղծագործական գործունեության զարգացման արդյունավետ միջոցներից մեկը ինքնուրույն աշխատանքն է, որի արդիականությունն անվիճելի է, քանի որ գիտելիքները, հմտությունները, համոզմունքները, ոգեղենությունը չեն կարող փոխանցվել ուսուցչից աշակերտին՝ դիմելով միայն խոսքերին: Այս գործընթացը ներառում է ծանոթություն, ընկալում, ինքնուրույն մշակում, այս հմտությունների և հասկացությունների իրազեկում և ընդունում: Այս խնդիրը արդիական է ժամանակակից դպրոցի համար, քանի որ այն դեռևս բավականաչափ զարգացած չէ, ամբողջությամբ ուսումնասիրված չէ: Այս թեման միշտ կլինի արդիական, քանի որ մաթեմատիկայի դասերին ինքնուրույն աշխատանքը աշակերտների մտավոր գործունեություն է, որի նպատակն է.

- Զարգացնել սովորողների կարողությունը ինքնուրույն աշխատելու դասագրքի և լրացուցիչ գրականության հետ (միջնակարգից ընտրել հիմնական նյութ, մատուցել նյութը, ներկայացնել պլան, կազմել տարբեր մաթեմատիկական առաջադրանքների կատարման ալգորիթմ)
- Անկախ աշխատանքի ուսուցման միջոցով ուղղել աշակերտների գիտելիքներն ու հմտությունները թեմայի վերաբերյալ՝ խուսափելով նրանց գիտելիքների բացերից
- Ինքնաթեստավորման աշխատանքի օգնությամբ վերահսկել սովորողների գիտելիքները թեմայի վերաբերյալ, վերլուծել թույլ տված սխալները, որպեսզի նրանք չկրկնվեն
- Քննական թերթիկների օգնությամբ ընդհանրացման և կրկնության դասերին ստուգել ուսումնասիրված թեմայի վերաբերյալ գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները
- Մշակել կամային հատկանիշներ՝ համբերություն, դժվարությունների հաղթահարում, հաստատակամություն, նպատակին հասնելու ցանկություն, սկսածը ավարտին հասցնելու կարողություն:

Վերահսկողության նպատակով ինքնուրույն աշխատանքի տեսակները.

- Ուսումնական
- Փորձարկում
- Վերահսկողություն

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակները ըստ մտավոր գործունեության տեսակի.

- Պարտադիր ուսուցման մակարդակի հասնելուն ուղղված
- Ստեղծագործական
- Տարբերակված

Ինքնուրույն աշխատանքի նպատակներն ու խնդիրները սահմանելիս պետք է հաշվի առնել հետևյալ պահանջները.

1. Ինքնուրույն աշխատանքը պետք է լինի նպատակային: Մա ձեռք է բերվում աշխատանքի նպատակի հստակ արտահայտմամբ: Ուսուցչի խնդիրն է գտնել

առաջադրանքի այնպիսի ձևակերպում, որը սովորողների մոտ կառաջացնի հետաքրքրություն աշխատանքի նկատմամբ և այն հնարավորինս լավ կատարելու ցանկություն: Աշակերտները պետք է հստակ իմանան, թե որն է առաջադրանքը և ինչպես է այն ստուգվելու: Մա աշակերտների աշխատանքին տալիս է բովանդակալից, նպատակային բնույթ և նպաստում դրա առավել հաջող իրականացմանը: Այս պահանջի թերագնահատումը հանգեցնում է նրան, որ աշակերտները, չհասկանալով աշխատանքի նպատակը, չեն անում այն, ինչ անհրաժեշտ է, կամ ստիպված են լինում բազմիցս դիմել ուսուցչին պարզաբանումների համար դրա իրականացման ընթացքում: Այս ամենը հանգեցնում է ժամանակի իռացիոնալ վատնման և աշակերտների աշխատանքում ինքնուրույնության մակարդակի նվազմանը:

2. Ինքնուրույն աշխատանքը պետք է իսկապես ինքնուրույն լինի և խրախուսի աշակերտին քրտնաջան աշխատել այն կատարելիս: Այնուամենայնիվ, այստեղ չպետք է թույլ տալ ծայրահեղություններ. յուրաքանչյուր փուլում առաջարկվող ինքնուրույն աշխատանքի բովանդակությունը և ծավալը պետք է իրագործելի լինեն աշակերտների համար, իսկ վերջիններս իրենք պետք է պատրաստ լինեն կատարել ինքնուրույն աշխատանք տեսական և գործնականում:
3. Սկզբում աշակերտները պետք է ձևավորեն ինքնուրույն աշխատանքի ամենապարզ հմտությունները: Այս դեպքում աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքին պետք է նախորդի ուսուցչի հետ աշխատանքի մեթոդների տեսողական ցուցադրումը, որն ուղեկցվում է հստակ բացատրություններով, նշումներով և գրատախտակին: Ինքնուրույն աշխատանքի համար շատ դեպքերում անհրաժեշտ է առաջարկել այնպիսի առաջադրանքներ, որոնց իրականացումը թույլ չի տալիս գործողություններ ըստ պատրաստի կադապարի, այլ պահանջում է գիտելիքների կիրառում նոր իրավիճակում: Միայն այս դեպքում ինքնուրույն աշխատանքը նպաստում է աշակերտների նախաձեռնողականության և ճանաչողական կարողությունների ձևավորմանը:

4. Ինքնուրույն աշխատանք կազմակերպելիս պետք է հաշվի առնել, որ տարբեր սովորողներին տարբեր ժամանակ է պետք գիտելիքները, հմտություններն ու կարողությունները յուրացնելու համար: Դա կարելի է անել աշակերտների նկատմամբ տարբերակված մոտեցման միջոցով:
5. Ուսուցիչը առանձին աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքը պետք է այնպես վերահսկի, որ ովքեր հաջողությամբ կատարել են իրենց առաջադրանքները՝ կատարեն ավելի բարդ առաջադրանքներ:
6. Ինքնուրույն աշխատանքի համար առաջարկվող առաջադրանքները պետք է աշակերտներին մոտ հետաքրքրություն առաջացնեն: Այն ձեռք է բերվում առաջադրված առաջադրանքների նորությամբ, դրանց բովանդակության անսովորությամբ, աշակերտներին բացահայտելով առաջարկվող առաջադրանքի կամ մեթոդի գործնական նշանակությունը, որը պետք է յուրացվի:
7. Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքը պետք է ներառվի ուսումնական գործընթացում: Միայն այս պայմանով նրանք կգարգացնեն ամուր հմտություններ և կարողություններ:
8. Ինքնուրույն աշխատանք կազմակերպելիս անհրաժեշտ է ուսուցչի կողմից նյութի ներկայացում համադրելով սովորողների ինքնուրույն աշխատանքը կատարելիս՝ գիտելիքներ, հմտություններ և կարողություններ ձեռք բերելու հետ: Այս հարցում չպետք է թույլ տալ ծայրահեղություններ՝ ինքնուրույն աշխատանքի նկատմամբ չափազանց մեծ ոգևորությունը կարող է դանդաղեցնել ծրագրային նյութի ուսումնասիրության տեմպը, աշակերտների՝ նոր բաներ սովորելու տեմպը:
9. Երբ աշակերտները կատարում են ցանկացած տեսակի ինքնուրույն աշխատանք, առաջատար դերը պետք է պատկանի ուսուցչին: Ուսուցիչը սահմանում է յուրաքանչյուր ինքնուրույն աշխատանքի նպատակը, բովանդակությունը և ծավալը: Նա աշակերտներին սովորեցնում է ինքնատիրապետման մեթոդները և վերահսկում դրա իրականացման որակը, ուսումնասիրում է աշակերտների անհատական առանձնահատկությունները և հաշվի է առնում դրանք ինքնուրույն աշխատանք կազմակերպելիս:

Այսպիսով ինքնուրույն աշխատանքը ունի նպատակ, որն է զարգացնել առանց ուսուցչի նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու ցանկությունն ու կարողությունը աշակերտի մոտ և այս ճանապարհին շատ կարևոր է ուսուցչի կողմից ինքնուրույն աշխատանքի պահանջներին հետևելը, քանի որ միայն այդ դեպքում կկարողանանք հասնել մեր նպատակին:

1.3 Աշակերտների կողմից ինքնուրույն աշխատանքի կատարման իմ փորձը մաթեմատիկայի դասերին

Տրամաբանական գործողություններին տիրապետելու կարողությունը, որոնք անհրաժեշտ են կյանքի կողմից առաջադրված հարցերի ինքնուրույն լուծման համար, բնությանը բնորոշ չէ, դրանք պետք է զարգացնել աշակերտների մոտ: Դրանում որոշիչ դեր է խաղում ուսուցիչը: Ինքնուրույն աշխատանքի և հմտությունների սերմանումը աշակերտի մեջ, երկար և բարդ գործընթաց է: Աշակերտները աստիճանաբար տիրապետում են այս հմտություններին: Մաթեմատիկայի տարբեր աշխատանքներ կատարելիս ինքնուրույնության աստիճանը տարբեր է: Որոշակի նյութի ուսումնասիրման սկզբնական փուլերում ինքնուրույն աշխատանքի կատարումն ուղղորդում է ուսուցիչը, ով ղեկավարում է աշխատանքը, օգնում դժվարության դեպքում, բարձրացնում լրացուցիչ հարցեր. մի խոսքով առաջատար դեր է խաղում: Աստիճանաբար աշակերտներն ընդգրկվում են ավելի ու ավելի բարդացող առաջադրանքների ինքնուրույն կատարման մեջ: Եթե ինքնուրույն աշխատանքը ստեղծագործական է, ապա այս տեսակի գործունեությանը նախորդում է ուսուցչի ղեկավարությամբ մեծ պատրաստություն [3]:

Ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման հիմնարար դրույթներ.

- Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքը անքակտելիորեն կապված է նրանց մտածողության զարգացման հետ,
- Անկախ աշխատանքը աշակերտներին առաջադրում է որոշակի խնդիրներ, որոնց լուծումը պահանջում է հայտնի կամային ջանքերի դրսևորում,
- Տարբեր տեսակի ընկալման վրա հիմնված ինքնուրույն աշխատանքի առաջադրանքների բազմազանություն՝ տեսողական, լսողական և այլն,

- Ինքնուրույն աշխատանքը հնարավոր է արդեն իսկ առկա գործնական գիտելիքների և հմտությունների կամ ուսանողի անձնական փորձի հիման վրա,
- Ինքնուրույն աշխատանքը պետք է կազմակերպվի որպես յուրաքանչյուր աշակերտի անհատական աշխատանք:

Դասարանում բոլոր տեսակի ինքնուրույն աշխատանքի համար կարելի է օգտագործել.

- Տարբեր դիդակտիկ ձեռնարկներ,
- պարտադիր ուսուցման մակարդակի առաջադրանքներ,
- տարբերակված առաջադրանքներ,
- ստեղծագործական առաջադրանքներ,
- Վերահսկիչ առաջադրանքներ, որոնք օգնում են աշակերտներին, սկսած 5-րդ դասարանից, պատրաստվել վերջնական ատեստավորմանը
- Ավարտված գծագրերի վրա առաջադրանքներ և վարժություններ երկրաչափությունից: Պատրաստի գծագրերի վրա առաջադրանքների կատարումն ունի մեծ առավելություններ՝ խնայում է դասաժամանակը, ինչը նշանակում է, որ դասում դիտարկվող առաջադրանքի ուսումնասիրման ժամանակը ավելանում է, իսկ արդյունավետությունը՝ մեծանում: Օգտակար է նաև պատրաստի գծագրերի օգտագործմամբ խնդիրներ լուծելու հմտություններ կիրառելը:

Մաթեմատիկայի դասերին, աշխատանքային տետրերում տեքստային դատարկ վանդակներով առաջադրանքները աշակերտի համար հեշտացնում է գործողությունները, ինչպես ուսուցչի հետ աշխատելիս, այնպես էլ ինքնուրույն աշխատելիս: Օրինակ բազմապատկման աղյուսակի գիտելիքները ստուգող առաջադրանքեր:

Ինչպես նշեցինք աշակերտի ինքնուրույն աշխատանքի խթանմանը և զարգացման համար կարևորվում է ուսուցչի դերը: Շատ կարևոր է դասագրքի հետ ինքնուրույն աշխատելու կարողության զարգացմանը: Այսինքն՝ աշակերտը պետք է կարողանա ինքն առանձնացնել գլխավորը՝ գտնել երկրորդականը: Անհրաժեշտ է սովորողների մոտ զարգացնել դասագրքի և այլ գրականության հետ ինքնուրույն

աշխատելու կարողությունը: Օրինակ, ես բացատրում եմ նոր նյութ, ապա խնդրում եմ ուսանողներին կարդալ պարբերությունը և փնտրել փաստեր, որոնց մասին ես չեմ խոսել: Կամ իմ կողմից կազմված որոշակի պլանի համաձայն ծանոթացնում եմ նոր նյութի հետ, ապա խնդրում եմ նյութը պարբերություններով բաժանել պլանին համապատասխան: Այստեղ զարգանում է պարբերության մեջ ինքնուրույն կողմնորոշվելու հմտությունը: 8-րդ և 9-րդ դասարանի աշակերտների համար ես առաջարկում եմ, որ աշակերտները ինքնուրույն դասարանում կամ տանը կազմեն նոր նյութ ուսումնասիրելու ծրագիր և կարևոր են հիմնականը:

Ավագ դասարաններում սիրում եմ աշակերտների մեջ սերմանել ինքնաքննություն՝ ըստ գրատախտակի վրա գրված կամ այլ կերպ ամրագրված պատրաստի պատասխանների: Այս տեսակի աշխատանք ավագ դասարանում իրականացնելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել ուսանողների տարիքային և անհատական առանձնահատկությունները:

Այսպիսով աշակերտի ինքնուրույն աշխատանքի կատարման և հետագայում ինքնուրույնության և այլ հմտությունների զարգացման գործում ուսուցիչը ունի շատ կարևոր դերակատարում, իսկ մաթեմատիկան՝ իր զարգացման կամ աճի մասին, համեմատելու և եզրակացություններ անելու, վերլուծելու, ընդհանրացնելու ինտուիցիային և տրամաբանական մտածողության միջոցով նպաստում է ինքնուրույն աշխատանքի կատարմանը:

Եզրակացություն

Այսպիսով, ընդհանրացնելով տեսական ուսումնասիրությունը ներկայացրել ենք մեր եզրահանգումները.

- ինքնուրույն աշխատանքն իրականացվում է առանց ուսուցչի անմիջական մասնակցության, բայց նրա ցուցումով, նախատեսված ժամկետներում, մինչդեռ աշակերտները գիտակցաբար ձգտում են հասնել իրենց առաջ դրված նպատակներին՝ օգտագործելով իրենց ջանքերը և արտահայտելով մտավոր կամ ֆիզիկական (կամ երկուսն էլ) գործողությունների արդյունք:
- ինքնուրույն աշխատանքի նպատակն է աշակերտի մոտ զարգացնել առանց ուսուցչի նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու ցանկությունն ու կարողությունը և այս ճանապարհին շատ կարևոր է ուսուցչի կողմից ինքնուրույն աշխատանքի պահանջներին հետևելը և վերահսկելը, քանի որ միայն այդ դեպքում կկարողանանք հասնել մեր նպատակին:
- աշակերտի ինքնուրույն աշխատանքի կատարման և հետագայում ինքնուրույնության և այլ հմտությունների զարգացման գործում ուսուցիչը ունի շատ կարևոր դերակատարում, իսկ մաթեմատիկան՝ իր զարգացման կամ աճի մասին, համեմատելու և եզրակացություններ անելու, վերլուծելու, ընդհանրացնելու ինտուիցիային և տրամաբանական մտածողության միջոցով նպաստում է ինքնուրույն աշխատանքի կատարմանը:

Այսպիսով կարող ենք ասել, որ աշակերտի ինքնուրույն աշխատանք կատարելու հմտությունը պետք է զարգացնել, քանի որ գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների ձեռքբերումը ինքնուրույն աշխատելիս ենթադրում է աշակերտների ավելի մեծ մտավոր ակտիվություն, կամքի և ուշադրության լարվածություն, կուտակած փորձի և նախկինում ձեռք բերած գիտելիքների վերհիշում և ներգրավում:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ավագիմյան Ա.Ռ., Մխիթարյան Ա.Ս., Սովորողների ինքնավերլուծության և ինքնագնահատման մեթոդների կիրառման հիմնախնդիրները դասավանդման գործընթացում, ՀՊՄՀ, «Մանկավարժ», Եր., 2016
2. Андреев В. И. Педагогика, Учебный курс для творческого саморазвития. – 2-е изд. – Казань, Центр инновационных технологий, 2000.
3. Демидова С. И., Денищева Л. О., Самостоятельная деятельность учащихся при обучении математике (формирование умений самостоятельной работы), М., Просвещение, 1985, 191с.
4. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении, Теоретико-экспериментальное исследование– М., Педагогика, 1980.